

Téma:

**SZAKPOLITIKAI TANULMÁNY –
AGRÁRPOLITIKA**

Időszak:

Dátum:

2014. április

SZÁZADVÉG
ALQJITVÁNY

SZÁZADVÉG
gazdaságkutató zrt.

STRATEGOPOLIS
KÖMÉNYPOLITIKAI TANULMÁNYOK ÉS ELEMZÉSEK KUTATÓ ZRT.

Az anyag az NFM_SZERZ/378/1 (2012) számú
szerződés teljesítésére készült.

Tartalom

Vezetői összefoglaló.....	1
1. Monitoring	3
1.1 Agrár-külkereskedelmünk januári változása.....	3
1.2 Az élelmiszerek fogyasztói árának márciusi változása	4
1.3 Termelői árak márciusi változása	5
1.4 Jogszabályi összefoglaló az agrárágazatot érintő főbb változásokról	7
2. Elemzés	9
2.1. Vidékfejlesztési források (2007-2013) felhasználásának jelenlegi állása, várható lépések a forrásfelhasználás terén.....	9
Kötelezettségvállalások adatai	11
Kifizetések adatai	13
A forrásfelhasználás érdekében tett és javasolt lépések	14
Uniós összevetés	14
2.2. Az ukrán helyzet hatása a magyar élelmiszer exportra, illetve az uniós sertéspestis miatt elrendelt orosz embargó hatása a magyar sertéságazatra.....	16
Az Orosz sertésstílus magyar-országi agrár-külkereskedelemre gyakorolt hatása	16
Ukrán vámentességének a magyar agrár-külkereskedelemre gyakorolt hatása	18

Vezetői összefoglaló

A januári külkereskedelmi adatok alapján a magyar agrár-export 1,9 százalékkal növekedett 2013 azonos időszakához képest. Az import értéke ugyanakkor ennél nagyobb mértékben, 9,2 százalékkal emelkedett, így az agrár-külkereskedelem egyenlege deficitese volt az év első hónapjában. Az élő állatok exportjának 0,6 százalékos csökkenésében vélhetően az EU-ból származó élősertésekre és sertéshúsról kivetett orosz embargó hatásai érezhetőek. Az importon belül több mint duplájára, 399 millió euróra emelkedett a behozott cukor és cukorkészítmények értéke, melynek hátterében a hazai termelők szerződésének elhúzódnása áll.

A fogyasztói árak márciusban 0,1 százalékkal haladták meg az egy évvel korábbit, ezen belül az élelmiszerek ára 0,1 százalékkal csökkent. Az árak közel stagnáló szintjét elsősorban a globális folyamatok befolyásolják. A szállítási költségeket meghatározó kőolaj világpiaci árának december óta tartó csökkenése és az élelmiszerek globális árának alacsony szintje kedvezően hat a hazai élelmiszer árakra.

A chicagói árutőzsdén 8 százalékkal emelkedett a búza (májusra szóló) határidős jegyzése, mely elemzők szerint annak köszönhető, hogy a befektetők a fokozódó fekete-tengeri feszültség miatt ismét az áru piacok felé fordultak. Az USA-ban bekövetkezett jelentős emelkedést a párizsi árutőzsde csupán 2 százalékos növekedéssel követte, így a hónapban a búza ára az európai árutőzsdén 213,25 euró/tonna szinten realizálódott. Magyarországon a malmai búza májusra szóló jegyzése 56,7 ezer Ft/tonnán stabilizálódott a Budapesti Értéktőzsde adatai alapján. Az ukrán válságban az EU segítséget nyújtana Kijevnek, többek között azzal, hogy vámmentessé tenné a mezőgazdasági termékek közösségi importját. Ukrajna jelentős mezőgazdasági potenciálja, export árualap lehetősége azonban veszélyeztetheti több hazai termékcsoporthoz (pl. baromfitermékek, vetőmag) piaci pozícióját is.

Életbe lépett a 2014. évi VII. törvény „a termőföld tulajdonjogának megszerzését vagy használatát korlátozó jogszabályi rendelkezések kijátszására irányuló jogügyletek feltárásáról és megakadályozásáról”, amely a 2013-ban életbe lépett termőföldforgalmi törvényben lefektetett jogi keretek érvényre jutását segíti elő. Jelentősége az ún. zsebszerződések felszámolásában van, a negyedik szakasz bírósági eljárásokra vonatkozó szabályai több kiskaput lezárnak és az egyes ügyek időbeli elhúzódnását is megakadályozzák.

A 60/2014. (III. 6.) Kormányrendelet alapján megvalósul a Fejlesztéspolitikai Adatbázis és Információs Rendszer (FAIR). Ugyanakkor nem kerül nevesítésre a rendeletben a mezőgazdasági és vidékfejlesztési támogatások nyilvántartását tartalmazó Integrált Irányítási és Ellenőrzési Rendszer (IIR), ami nem teszi egyértelművé a működtetését jelenleg ellátó intézményrendszer későbbiekben végzendő feladatát sem.

2014. március 30-ig Magyarországnak az EU-s vidékfejlesztési források 73,13 százalékát sikerült lehívnia. E tekintetben mintegy öt százalékkal vagyunk elmaradva a tagállami kifizetések átlagos

szintjétől, a V4 országok között ugyanakkor az utolsó helyen állunk a kifizetések előrehaladását tekintve.

Az új időszakra vonatkozó EU-s jogszabályok késedelmes megjelenése, így a tagállami vidékfejlesztési programok Brüsszelben történő benyújtása és elfogadása jelentős késést szenved. Ebből adódóan 2014-ben valószínűleg nem, vagy csak az év utolsó negyedében lesz elfogadott vidékfejlesztési program, így 2014-ben szinte kizárólag a 2007-2013-as időszak forrásainak terhére hirdethetők meg támogatási lehetőségek.

A források jelenlegi lekötöttségét tekintve Magyarország számára az elsődleges kihívás az, hogy a rendelkezésre álló kereteket lekösse és kifizesse. A jelenleg Brüsszelben elbírálás alatt álló, sorrendben 11. programmódosítási javaslat a fel nem használt források azon intézkedésekre történő forrásátcsoportosítását célozzák, ahol forráshiány alakult ki, vagy ahol a jelenlegi jogi szabályozás még lehetővé teszi a kifizetések megtételét.

Az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program kötelezettségvállalásai és kifizetéseihez kapcsolódó legfrissebb kimutatásokat áttekintve kitűnik, hogy az elmúlt egy évben – főleg a kötelezettségvállalások tekintetében – komoly előrehaladás volt a III. (A vidéki élet minősége és a vidéki gazdaság diverzifikálása) és IV. prioritási tengelyeknél (Leader Program). A növekedés részben a nagy érdeklődésre számot tartó intézkedések megnyitásának köszönhető (pl. mezőgazdasági tevékenységek diverzifikációja, LEADER térségek közötti és nemzetközi együttműködés támogatása stb.).

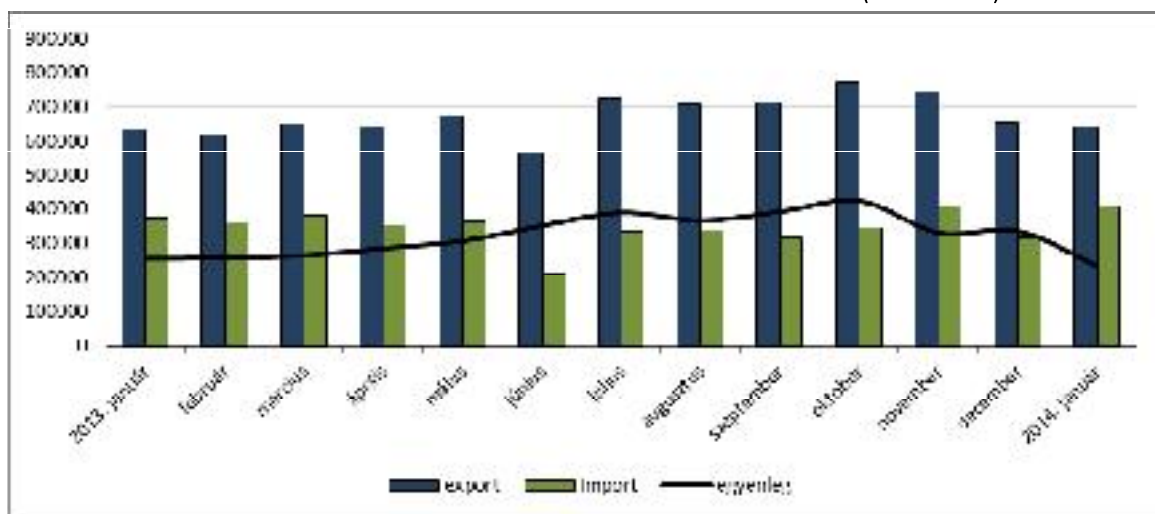
A kötelezettségvállalásra vonatkozó adatok ugyan közelítenek a 100 százalékhoz, de a visszafolyó, fel nem használt összegek jelentős aránya arra ösztönzi a Program végrehajtásában felelős szereplőket, hogy további forráski helyezés érdekében nyissák meg azokat az intézkedéseket, ahol nagy biztonságú kötelezettségvállalás, vagyis forrásfelhasználás történhet. A források kihelyezésének felgyorsítására több, az Irányító Hatóság által kezdeményezett intézkedés született, ezek elsősorban a könnyen átfuttatható eszközvásárlásra, vagy normatív jellegű támogatások kifizetésére irányuló jogcímek megnyitását, illetve a kifejezetten forráshiányos jogcímekre való forrását helyezést célozzák. Szakmapolitikailag és a források kihelyezésének felgyorsítása tekintetében is megfelelő lépésnek tűnik a fiatal gazdák induló támogatásának újbóli meghirdetése.

1. Monitoring

1.1 Agrár-külkereskedelmünk januári változása¹

A KSH publikálta a 2014-es év első agrár-külkereskedelmi adatait, melyből a következő tendenciák írhatók le. Az agrár-külkereskedelmi export értéke januárban 644,5 millió euró volt, mely az előző év azonos időszakához viszonyítva 1,9 százalékos növekedést jelent. Növekedett az agrárimport is, összesen 9,2 százalékkal, 408,4 millió euróra. A mérsékeltebb export és gyorsuló importnövekedés eredményeként az agrár-külkereskedelmi egyenleg 8,7 százalékkal csökkent, így 236 millió eurós értéket ért el.

1. ÁBRA: AGRÁR-KÜLKERESKEDELMÜNK JANUÁRI VÁLTOZÁSA (EZER EURÓ)

Forrás: KSH

Az exporton belül a legnagyobb visszaesést a zsír, olaj, viasz termékek kivitele érte el, melyek exportjának értéke 43,2 százalékkal mérséklődött, így 37,5 millió eurónyi exportbevételt eredményezett. Az áruosztályon belül kisebb mértékben ugyan, de csökkent az olajos magvak kivitele. Az áruosztály jelentősebb visszaesését azonban a növényi olajok és zsírok 43,7 százalékos visszaesése eredményezte. Mérséklődött továbbá az élő állatok és állati termékek kivitele is, melyen belül az élő állatok exportjának 0,6 százalékos csökkenése meglepő a korábbi stabil exportértékekhez viszonyítva. Vélhetően az élő sertés embargó hatásai érezhetőek a kiviteli statisztikákban.

Kedvező ellenben, hogy a tavalyi év gyenge növényi termék kivitele 2014 januárjára újból elérte korábbi szintjét, 17 százalékos emelkedést követően 217 millió euró exportárbevételt eredményezett. A gabonafélék kivitele az alacsony bázishoz viszonyítva 35 százalékkal emelkedett, mely a 2013-as esztendő kedvező terméseredményének köszönhető. Az élelmiszerkészítmények exportértéke az előző év azonos időszakhoz viszonyítva nem változott,

¹ <http://statinfo.ksh.hu/Statinfo/themeSelector.jsp?page=2&szst=QKT>

megőrizte korábbi kiugróan magas pozícióját és 248,5 millió eurós árbevételt jelentett. Az élelmiszerkészítményeken belül némi visszaesést mutat a tejtermékek, cukorkészítmények és ital termékek kivitele.

Az import növekedése egyértelműen a növényi termékek és az élelmiszerkészítmények behozatalának növekedésével magyarázható. Az előbbi 18 százalékos, utóbbi 13,8 százalékos növekedést ért el az előző év azonos időszakához viszonyítva. Az importon belül több mint duplájára, 399 millió euróra emelkedett a behozott cukor és cukorkészítmények értéke. A kiugró érték hátterében a hazai termelői szerződések megkötésének elhúzódása áll. A hazai termelők elégedetlenkedtek a hazai cukorrépatermésre megajánlott tonnánkénti 30,09 eurós garantált felvásárlási árral - nem fogadták el a megajánlott árat, így a termelői szerződések megkötése elhúzódott.

1.2 Az élelmiszerek fogyasztói árának márciusi változása²

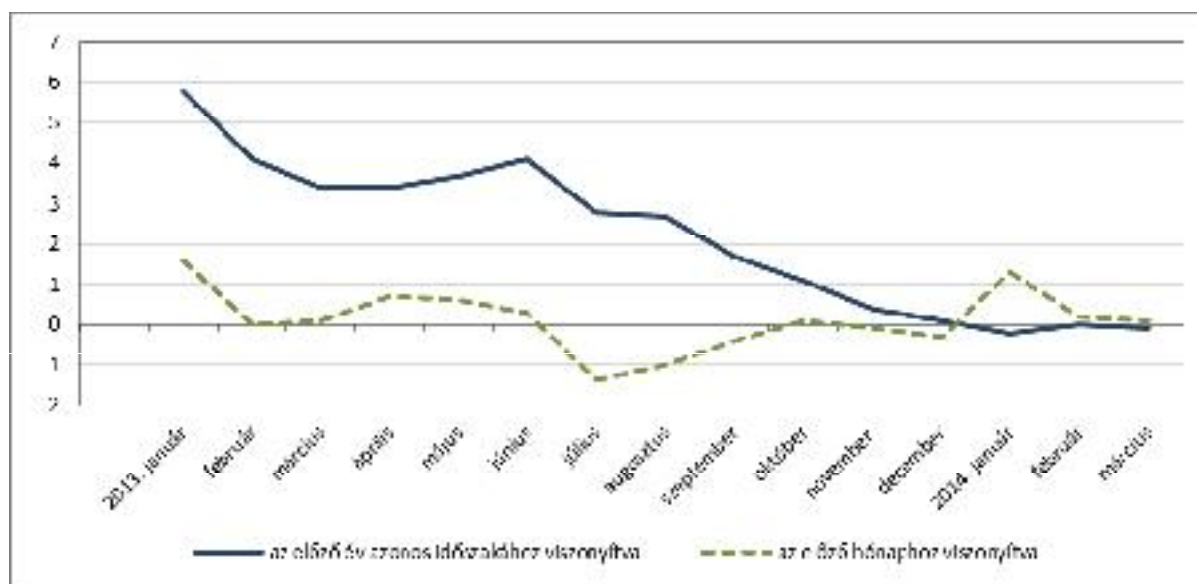
A KSH 2014. április 11-én közzétett adatai szerint a fogyasztói árak 0,1 százalékkal haladták meg az egy évvel korábbit, ezen belül az élelmiszerek ára 0,1 százalékkal csökkent. Az élelmiszereken belül jelentősen mérséklődött a liszt (19,2 százalékkal), az étolaj (14,8 százalékkal), a cukor (13,7 százalékkal), a tojás (10,8 százalékkal) fogyasztói ára. Kisebb mértékben ugyan, de csökkent az idényáras élelmiszerek és a kenyér ára is. Ezzel ellentétben növekedés volt megfigyelhető a sajt (10,6 százalékkal), a tej (11 százalékkal) árában, továbbá 7,9 százalékkal drágult a szeszes italok és dohányárak fogyasztói ára.

Az előző hónaphoz viszonyítva a fogyasztói árak 0,2 százalékkal emelkedtek, ezen belül az élelmiszerek ára 0,1 százalékos drágulást mutatott. Emelkedett a tej (1,8 százalékkal) és az idényáras élelmiszerek (0,8 százalékkal) ára is, ugyanakkor csökkent az ára az étolajnak (2,9 százalékkal), a tojásnak (1,4 százalékkal), a sertéshúsnak (1,2 százalékkal) és a lisztnek (1 százalékkal).

Az árak közel stagnáló szintjét elsősorban a globális folyamatok befolyásolják. A kőolaj világpiaci árának december óta tartó csökkenése kedvezően hat az élelmiszeripari termelésre. A feldolgozatlan élelmiszerek globális árának alacsony szintje szintén kedvezően hat a hazai élelmiszer árakra.

² http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/e_qsf001.html

2. ÁBRA: FOGYASZTÓI ÁRAK VÁLTOZÁSA (SZÁZALÉK)

Forrás: KSH

1.3 Termelői árak márciusi változása³

A chicagói árutőzsdén 8 százalékkal emelkedett a búza (májusra szóló) határidős jegyzése, mely elemzők szerint annak köszönhető, hogy a befektetők a fokozódó fekete-tengeri feszültség miatt ismét az áru piacok felé fordultak. Az élénk érdeklődés március közepén az elmúlt tíz hónap legnagyobb határidős árát eredményezte (263 USD/tonna – 188 euró/tonna). Az USA-ban bekövetkezett jelentős emelkedést a párizsi árutőzsde csupán 2 százalékos növekedéssel követte, így a hónapban a búza ára az európai árutőzsdén 213,25 euró/tonna szinten realizálódott.

Az ukrajnai események ez idáig nem zavarták meg a gabonaexportot, mind Oroszország, mind Ukrajna szállít gabonát a külpiacokra. Elemzők szerint azonban az éves globális exportmennyiség várhatóan elmarad majd a 2013-as értéktől. A búza árát növeli, illetve a terménykilátásokat negatívan befolyásolja az is, hogy az USA-ban sem a tél, sem a márciusi időjárás nem kedvezett a növényállomány fejlődésének. A tavaszi munkák elhúzódása, a csapadékhiány további károkat okozhat a fejlődő növényzetben.

Magyarországon a malmi búza májusra szóló jegyzése 56,7 ezer Ft/tonnán stabilizálódott a Budapesti Értéktőzsde adatai alapján. A valós piacokon a búza ára 56 ezer Ft/tonna volt, mely az előző évhez viszonyítva 13 százalékos visszaesést jelent.

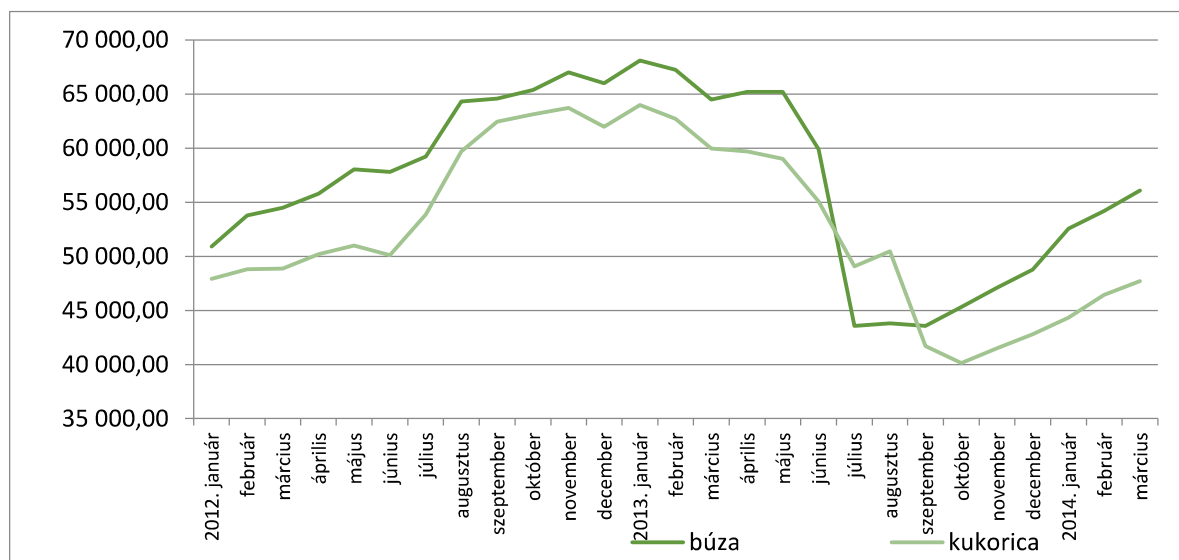
A kukorica vetéséről vegyes hírek jelentek meg a nemzetközi sajtóban. Az USA-ban a rendkívüli hideg miatt késik a vetés, míg más termelő országokból kedvező hírek érkeztek. Az enyhe időjárás miatt Ukrajnában és Oroszországban már elkezdődtek a tavaszi munkák, és így történt ez

³ <https://pair.aki.gov.hu>

a legtöbb Európai országban is. Magyarországon már március közepén elkezdődött a vetés, a tavaszi munkák az enyhe időjárásnak köszönhetően már javában zajlanak. A kukorica globális terméskilátásairól érkező fenti hírek miatt az árak a Chicagói és a Párizsi árutőzsdén is ingadoznak, így márciusban a termény jegyzése a hónap elejéhez viszonyítva 2 százalékkal emelkedett, 187 euró/tonnára.

A takarmánykukorica tőzsdei ára felfelé araszolt, az ó és az új termés 50-52 ezer forint/tonna áron várt eladásra, míg a takarmánykukorica átlagosan 47,5 ezer forint/tonna áron talált vevőre márciusban a fizikai piacokon.

3. ÁBRA: A BÚZA ÉS A KUKORICA TERMELŐI ÁRÁNAK VÁLTOZÁSA (FT/TONNA)

Forrás: AKI PÁIR

Az USDA (USA Mezőgazdasági Minisztériuma) által kiadott tájékoztató szerint az USA-ban 2 százalékkal emelkedett a sertéshústermelés, amely a fogyasztás emelkedését szolgálta ki. A kereslet és a kínálat kiegyenlítődése miatt a termelői árak nem emelkedtek a tengerentúlon. A sertés ára 1,85 dollár/kg hasított súly volt februárban, mely 1 százalékos emelkedést jelent az egy évvel korábbihoz viszonyítva. A termelés növekedése azonban növeli a külpiacokon értékesíthető sertéshús mennyiségét, mely előrejelzések szerint 3 százalékkal is emelkedhet a következő időszakban. Brazíliában a sertés ára 6 százalékkal csökkent februárban az előző hónaphoz viszonyítva, mely a visszaeső exportforgalommal hozható összefüggésbe. A brazil termelők remélik, hogy több exportpiacon is növelni tudják részesedésüket - elsősorban Ukrajnában és Oroszországban, az EU-ból származó sertéshús-embargóra alapozva. Az Európai Bizottság adatai szerint az Unió csaknem 1 százalékkal több élő sertést és sertéshúst (3,1 millió tonna) értékesített a nemzetközi piacon 2013-ban, mint egy évvel korábban. Az export 58 százaléka Oroszországba, Kínába és Hongkongba irányult. Az EU-ban a sertéshús ára 1,6 euró/kg volt februárban, mely 6,3 százalékos csökkenés az egy évvel korábbi árhoz viszonyítva. Oroszország az Európai Unióból származó élősertésekre és sertéshúsra bevezetett behozatali tilalma vélhetően tovább csökkentheti majd a belső EU-s árakat.

A hazai nagybani piacon megjelent a primőr belföldi paradicsom, melyet mérettől és típustól függően 610 Ft/kg körül árultak. A következő hónapokban megjelenő jelentős – elsősorban hazai – kínálatnövekedés eredményeként a paradicsom ára csökkenni fog. A hazai fejes káposzta 52 forint/kg, a vörös káposzta 105 forint/kg és a kelkáposzta 110 forint/kg leggyakoribb termelői ára elmaradt a tavalyi év márciusi átlagárától.

1.4 Jogszabályi összefoglaló az agrárágazatot érintő főbb változásokról

2014. évi VII. törvény a termőföld tulajdonjogának megszerzését vagy használatát korlátozó jogszabályi rendelkezések kijátszására irányuló jogügyletek feltárásáról és megakadályozásáról

A törvény a 2013-ban életbe lépett termőföldforgalmi törvényben lefektetett jogi keretek érvényre jutását segíti elő. Célja a termőföldek tulajdonjogának megszerzését vagy használatát korlátozó jogszabályi rendelkezések kijátszását célzó múltbeli jogügyletek feltárása, a jogügyletekhez kapcsolódó joghatás kiváltásának megelőzése, valamint a jogsértő állapot megszüntetése.

Jelentősége az ún. zsebszerződések felszámolásában van, a negyedik szakasz bírósági eljárásokra vonatkozó szabályai több kikaput lezárnak és az egyes ügyek időbeli elhúzódását is megakadályozzák (pl. per szüneteltetésének kizárása, perújítás kizárása, tárgyalások megtartása fel- vagy alperesi jelenlét hiányában is). A termőföldekkel kapcsolatos tulajdonviszonyok tisztázásának erős kormányzati szándéka a törvényben is tetten érhető, szakértők által is üdvözölt.

60/2014. (III. 6.) Kormányrendelet a támogatásból megvalósuló fejlesztések központi monitoringjáról és nyilvántartásáról

A Kormányrendelet alapján megvalósul az a központi monitoring tevékenységet ellátó szervezeti egység, amely gyakorlatilag az összes, hazai és uniós fejlesztési célú forrásból származó támogatást magában foglalja. Tekintettel arra, hogy az érintett adatbázisok köre és azok adattartalma óriási, leginkább a fő adatkörök szintézisét tartalmazza a Kormányrendelet értelmében létrejövő Fejlesztéspolitikai Adatbázis és Információs Rendszer (FAIR).

A rendelet értelmében a monitoring egységet a Kormány európai uniós források felhasználásáért felelős tagja irányítja. Az eddig alkalmazott, több tárca és háttérintézmény által működtetett információs és monitoring rendszerek felügyeletét és a FAIR-ben fellelhető adatok támogatási döntések kapcsán történő elsődleges alkalmazását is kimondja a rendelet. Ugyanakkor nem kerül nevesítésre a mezőgazdasági és vidékfejlesztési támogatások nyilvántartását tartalmazó Integrált Irányítási és Ellenőrzési Rendszer (IIER), ami nem teszi egyértelművé a működtetését jelenleg ellátó intézményrendszer későbbiekben végzendő feladatát sem.

A monitoring tevékenység ellátásával, az adatbázisok (hierarchikus) kapcsolódásával párhuzamosan szükségesnek látszik a vidékfejlesztési támogatásokat kezelő intézményrendszer végleges kialakítása, amely jelenleg nincs egyértelműen rendezve.

2. Elemzés

2.1. Vidékfejlesztési források (2007-2013) felhasználásának jelenlegi állása, várható lépések a forrásfelhasználás terén

Az elmúlt időszak előrehaladását a 2013. november 30-i állapothoz viszonyítva mutatjuk be a legfrissebb, 2014. március 30-i adatok alapján. Az összevethetőség és az előrehaladás tágabb időhorizontú szemléltetése okán a 2013. március 30-i adatokat is feltüntettük az 1B. táblázatban, de a részletesebb elemzés az utolsó negyedéves adatokra tér ki (1A. táblázat).

A kifizetési adatok a jelenlegi vidékfejlesztési program forrásaihoz viszonyított értékeket mutatják. A források felhasználásának tényleges állapotáról a forráshoz viszonyított kifizetési adatok realisabb képet adnak, mint a kötelezettségvállalási adatokhoz viszonyított forrásfelhasználási adatok. A forrásokhoz viszonyított kifizetési adatok szerepelnek az elemzés végén található, az EU-tagállamokra vonatkozó táblázatban is, amely bemutatja, hogyan teljesít Magyarország a vidékfejlesztési források kifizetése terén a tagállamokkal való összevetésben.

A Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal (MVH) általános tapasztalata, hogy a kötelezettségvállalási összegek – vagyis a pozitív támogatási határozatokban foglalt támogatások – jelentős része nem kerül felhasználásra; viszont az így lekötött, de a kedvezményezettek által valamilyen oknál fogva fel nem használt forrással nem kalkulálhat az Irányító Hatóság és az MVH. Annak érdekében, hogy a támogatási határozatokban kötelezettségvállalással szereplő összegek minél rövidebb ideig legyenek a hatóságok „látóterén kívül”, több változtatás történt a vidékfejlesztési források felhasználását átfogóan szabályozó rendeletben⁴. Így például csökkent a pozitív támogatási határozat kézhezvétele és az első kifizetési kérelem kötelező benyújtása közötti időszak (háromnegyed évről fél évre), illetve egy éven belül több és nagyobb intervallumú kifizetési kérelem benyújtási időszak áll rendelkezésre. **Mindezek azt szolgálják, hogy a megítélt támogatások felhasználása mielőbb megkezdődjön, vagy fel nem használásukról az MVH és a Program végrehajtásáért felelős Irányító Hatóság mielőbb tudomást szerezzen.**

A 2015. december 31-ig fel nem használt forrásokat Magyarország már nem tudja lehívni az Európai Uniótól, mert az ún. n+2-es szabály értelmében a források a támogatási időszak (2007-2013) lejárta után még két évig használhatók fel. Több tagállam nyújtott be javaslatot az EU Bizottságához arra vonatkozóan, hogy ezt a szabályt módosítva a felhasználási időszak egy évvel kitolódjon (n+3), de ezt a javaslatot az EU elutasította. Az új időszakra vonatkozó EU-s jogszabályok késedelmes megjelenése, így a tagállami vidékfejlesztési programok Brüsszelben történő benyújtása és elfogadása jelentős késést szenved. Ennek értelmében 2014-ben valószínűleg nem, vagy csak az év utolsó negyedében lesz elfogadott vidékfejlesztési program, így

⁴ 23/2007. (IV. 17.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap társfinanszírozásában megvalósuló támogatások igénybevételének általános szabályairól

2014-ben szinte kizárólag az elmúlt időszak forrásainak terhére hirdethetők meg támogatási lehetőségek. A magyar költségvetésben 2014-re mintegy 40 milliárd forint összeg lett előirányozva a vidékfejlesztési források hazai társfinanszírozására, de ez az összeg nagy valószínűség szerint az intézményrendszer kiadásaira és a több éves kötelezettségvállalással érintett intézkedések (agrár-környezetgazdálkodás, egyes erdészeti intézkedések) teljesítésére lesz csak elegendő.

1A. TÁBLÁZAT - AZ ÚMVP KÖTELEZETTSÉGVÁLLALÁSI ÉS KIFIZETÉSI ADATAI - AZ ELMÚLT NÉGY HÓNAP ELŐREHALADÁSA

TENGE LY	KÖTELEZETTSÉGVÁLLALÁS		KIFIZETÉS	
	2013. nov. 30.	2014. márc. 30.	2013. nov. 30.	2014. márc. 30.
I. tengely	90,8%	93,0%	63,8%	67,5%
II. tengely	102,0%	105,0%	69,0%	81,3%
III. tengely	87,1%	89,0%	51,7%	55,3%
IV. tengely	86,5%	101,0%	31,5%	34,9%
I-IV. tengely összesen	94,1%	97,0%	62,6%	69,1%

Forrás: MVH Pénzügyi Igazgatóság

1B. TÁBLÁZAT - AZ ÚMVP KÖTELEZETTSÉGVÁLLALÁSI ÉS KIFIZETÉSI ADATAI – AZ ELMÚLT EGY ÉV ELŐREHALADÁSA

TENGE LY	KÖTELEZETTSÉGVÁLLALÁS		KIFIZETÉS	
	2013. márc. 30.	2014. márc. 30.	2013. márc. 30.	2014. márc. 30.
I. tengely	96,2%	93,0%	55,9%	67,5%
II. tengely	99,4%	105,0%	66,8%	81,3%
III. tengely	77,2%	89,0%	43,0%	55,3%
IV. tengely	57,6%	101,0%	20,3%	34,9%
I-IV. tengely összesen	92,6%	97,0%	55,9%	69,1%

Forrás: MVH Pénzügyi Igazgatóság

Az egy évvel ezelőtti állapotot összevetve a legfrissebb adatokkal (1 B. táblázat) elmondhatjuk, hogy a III. és IV. tengelyek esetében, különösen a kötelezettségvállalások terén történt jelentős előrehaladás – ez szükségszerű volt, hiszen az e tengelyek alá eső intézkedések jelentős lemaradást mutattak a Program egészéhez képest. A 2013. november 30-i állapothoz képest az aktuális adatok viszont a kifizetések tekintetében mutatnak jelentősebb előrehaladást (1A. táblázat). Utóbbi elmozdulás fő oka, hogy az elmúlt négy hónapban több kifizetési és kevesebb támogatási kérelem érkezett be az MVH-hoz; a kifizetések felgyorsítása érdekében több alkalommal rendkívüli munkavégzés került elrendelésre (hétvégi munkavégzés). Az előzőleg említett egy éves időszakban a kötelezettségvállalási arányok öröndetes növekedése egyrészt a nagy érdeklődésre számot tartó intézkedések megnyitásának (pl. mezőgazdasági tevékenységek diverzifikációja, LEADER térségek közötti és nemzetközi együttműködés támogatása, integrált közösségi szolgáltató terek támogatása, vagy a tanyabusz támogatás), másrészt a támogatások

koordinálásában szerepet játszó Helyi Akciócsoportok egyre gyakorlatiasabb hozzáállásának, felkészültségének köszönhető.

Annak érdekében, hogy a források nagy biztonsággal elkölthetők legyenek, szükséges egy meghatározott mértékű többlet-kötelezettségvállalás engedélyezése. Az elmúlt időszak tapasztalatai alapján a gyakorlatban a mintegy 15% körüli többlet-kötelezettségvállalási arány esetében lehetséges a teljes összeg valós felhasználása. A többlet-kötelezettségvállalás ugyan minimális kockázatot jelent a hazai költségvetésre nézve (ha több forrást használnak fel a kedvezményezettek, mint a Programban szereplő maximum összeg), de sokkal nagyobb veszteség – az Unióval történő pénzügyi tárgyalások során is – ha egy tagállam nem képes teljes mértékben lehívni a maximális támogatási összegeit.

Kötelezettségvállalások adatai

Az elhúzódó uniós jogalkotási folyamatból fakadó késedelmes programozás alapján jelenleg is tapasztalható, hogy 2014. úgynevezett átmeneti év. Ennek értelmében – bár jelenleg már az új programozási időszakban járunk – még nem állnak rendelkezésre azok a források, amelyek 2014-2020 között felhasználhatók lennének.

A források jelenlegi lekötöttségét tekintve Magyarország számára viszont elsősorban az mutatkozik kihívásként, hogy a rendelkezésre álló kereteket lekösse és kifizesse.

A kötelezettségvállalásra vonatkozó adat ugyan közelít a 100 százalékhoz, de a visszafolyó, fel nem használt összegek jelentős aránya⁵ (a kötelezettségvállalással lekötött, de valamilyen okból meg nem valósult fejlesztésekre, beruházásokra fel nem használt források) arra ösztönzi a Program végrehajtásában felelős szereplőket, hogy további forráskihelyezés érdekében nyissák meg azokat az intézkedéseket, ahol nagy biztonságú kötelezettségvállalás, vagyis forrásfelhasználás történhet.

A támogatások szakmapolitikai indokoltsága néhány esetben ütközik a gyors felhasználhatósággal: a viszonylag könnyen és gyorsan kihelyezhető források – pl. gépvásárlások jogcímei – szakmapolitikailag nem kívánatosak, hiszen a mezőgazdasági üzemek erőgépekkel (traktor) történő ellátottsága becslések szerint már így is 120-130%-os. A szakmapolitikailag kívánatosnak tartott intézkedések egyes esetekben viszont olyan hosszú kifutási idejűek (a megvalósítás a támogatási határozat időpontjától számítva akár másfél-két év), hogy nem garantált a 2015. végére történő kedvezményezetti forráslehívás. Ilyen intézkedések például a nagyobb értékű élelmiszeripari beruházásokat támogató I. tengelyes támogatási formák – a mezőgazdasági termékek értéknövelése jogcím keretén belül. Utóbbiak esetében az egyes projektek megvalósulása a különböző engedélyek beszerzése (építési, élelmiszerhatósági, stb.), a tervezés és a berendezések beépítése miatt viszonylag hosszadalmas. A felsorolt munkafolyamatok időigénye a források viszonylag gyors felhasználásával ellentétes hatású. A

⁵ Erre vonatkozó pontos adat nem áll rendelkezésre. Szóbeli közlés alapján hetente 0,4 – 1,2 milliárd Ft visszaáramlása is előfordul.

kötelezettségvállalások megfelelő arányának elérésére szolgálhat a Program módosítása is, azonban a módosítások jóváhagyásának időigénye jelentős (fél-egy év), így ez az eszköz egyre kevésbé alkalmas a megfelelő pénzügyi eredmények elérésére. A vonatkozó uniós jogszabály szerint (1974/2006/EK rendelet) a Bizottság által is jóváhagyandó módosítási kérelmeket 2015. augusztus 31-ig kell benyújtani Brüsszelben, továbbá a teljes forrás 1%-át meghaladó – tengelyek közötti – átcsoportosítások már a Bizottság jóváhagyása nélkül nem tehetők meg. A tagállamoknak rendelkezésére áll tehát olyan módosítás végrehajtása is, amely nem igényli a Bizottság jóváhagyását, de ezek a kis összegek egy jelentősebb átcsoportosítási igényt már nem tesznek kezelhetővé.

A Bizottság azonban nem fogadja el a forrásátcsoportosítás indokaként kizárólag a pénzügyi felvevőképesség mutatóit – a tervezés múltbeli hibáira vonatkozó hivatkozásokat pedig egyenesen visszautasítja –, hanem elvárja az intézkedések „nem teljesítésének” átfogó elemzését, mélyebb háttérét, amelyet sok esetben nehéz objektív számadatokkal alátámasztani.

A források kihelyezésének felgyorsítására több, az Irányító Hatóság által kezdeményezett intézkedés született, ezek elsősorban **a könnyen átfuttatható eszközvásárlásra, vagy normatív jellegű támogatások kifizetésére irányuló jogcímek** megnyitását, illetve **a kifejezetten forráshiányos jogcímekre való forrásáthelyezést** célozzák. Szakmapolitikailag és a források kihelyezésének felgyorsítása tekintetében is megfelelő lépésnek tűnik a fiatal gazdák induló támogatásának újbóli meghirdetése (34/2014. (IV.4.) VM rendelet).

Az elmúlt négy hónap teljesítményét részletesebben vizsgálva a következőket állapíthatjuk meg az egyes tengelyek tekintetében (1A. táblázat).

Az I. tengely, jellemzően beruházás-típusú és **a II. tengely**, jellemzően területalapú, környezetgazdálkodási jellegű támogatási jogcímek esetében a forráshoz viszonyított **kötelezettségvállalási adatai kismértékben, 2,8, illetve 3,0 százalékkal növekedtek** az előző negyedévhez képest. Tekintettel a meg nem valósuló beruházások viszonylag nagy arányára és a visszafolyó összegek nagyságára, az is jelentős eredménynek tudható be, hogy nem csökkenő tendenciát mutatnak a kötelezettségvállalási számok. Ez különösen az I. tengelyes intézkedésekre igaz, mivel az elnyert támogatási összegek esetén is sok nyertes kedvezményezett eláll a beruházások megvalósításától. Ennek egyik legfőbb oka a pénzintézeti hitelesség nehézsége, az önerő hiánya. Az önerő hiánya és a hitelezés nehézségei miatt meg nem valósuló beruházások megvalósítása a következő időszak egyik legnagyobb kihívása lesz az Irányító Hatóság számára.

A III. tengelyes vidékfejlesztési intézkedések 1,9%-os növekedése még nem tartalmazza több, jelentős hatású jogcím feldolgozott támogatási kérelem adatát, így a következő negyedév végén vizsgált adatok minden bizonnyal jelentősebb előrelépést mutatnak majd.

A IV. tengely esetében a közel 15%-os előrehaladás a kötelezettségvállalások tekintetében két jelentős jogcím megnyitásának köszönhető (LEADER térségek közötti és nemzetközi együttműködések támogatása). Összességében közel kétszeres mennyiségű támogatási igény érkezett a hatóságokhoz, mint az eredetileg allokált források nagysága; így a legkisebb

költségvetéssel rendelkező tengely esetében egy-egy intézkedés forrásainak teljes mértékű kihasználása jelentős hatással van a tengely teljesítményének egészére.

Kifizetések adatai

A kifizetési adatok a II. tengely kiugró adatainak kivételével minden esetben átlagosan 3 és 4 százalék közötti emelkedést mutattak az elmúlt négy hónapban (1A táblázat). A II. tengely teljesítményét is figyelembe véve – a Program egészét vizsgálva – **a kifizetések aránya az elmúlt négy hónapban 6,5 százalékkal növekedett.** Ez a korábbi szakpolitikai anyagban kalkulált átlagos havi 0,9 százalékos előrehaladás értékét jelentősen meghaladja (ez most egy hónapra vetítve 1,625 százalék), így a vizsgált időszakot megelőző negyedévi teljesítményhez (havi 0,77 százalék) jelentős, több mint 100 százalékos előrehaladást jelent.

Az I. tengely esetén a kifizetések előrehaladása 3,7 százalékos, azaz havi átlag 0,9 százalék körüli. Az ismert és már bemutatott okokat (beruházások) figyelembe véve a kifizetési előrehaladás az előző időszak átlagos teljesítményét mutatja. Néhány, könnyen kezelhető és gyorsan elbírálható jogcímre történő forrásátcsoportosítás elősegítheti a tengelyen lévő fel nem használt források kifizetését (pl. fiatal gazdálkodók támogatása).

A II. tengely esetén a kifizetés adatai kiugró előrehaladást mutatnak. Ennek oka a tengelyen lévő intézkedések kifizetési kérelmeinek benyújtási időszakát (minden év május) követő kifizetések megkezdése (általában év vége, november-december). Önmagában az agrár-környezetgazdálkodási jogcím éves kifizetése 50 milliárd forint körüli összeget jelent évente, ez magyarázza a vizsgált időszak jelentős kifizetési előrehaladását. Az évente egyszeri kifizetések nem teszik „lineáriszá” a kifizetési adatok előrehaladását, vagyis a kifizetési mutató jelentős emelkedése e jogcímek támogatási összegeinek kifizetésekor számottevő.

A III. tengely esetében a kifizetési adatok 3,6 százalékkal mutatnak kedvezőbb értéket. A tengelyen belüli forráskihelyezés felgyorsulása a következő időszakban várható: több olyan jogcím kérelmeinek elbírálása jelenleg is folyamatban van, amelyek esetében jelentős forráskihelyezés várható.

A IV. tengely jogcímeinek kifizetései 3,4 százalékos, azaz havi átlag 0,85 százalékos előrehaladást mutatnak, amely messze a Program átlaga alatt van, de ebben az esetben sokkal fontosabb a forráslekötések jelentős elmozdulása. Sajnos a nagyarányú lekötés nem jelenti azt, hogy az innen történő forrásátcsoportosítás lehetőségét nem kell fontolóra vennie az Irányító Hatóságnak, mivel a kérelmek szabályosságának, jogosultságának elbírálása több körben, az IH és az MVH bevonásával együttesen zajlik; informális jelzések viszont érkeznek az MVH felől a tekintetben, hogy számos kérelem nem felel meg a kiírás feltételeinek, így visszavonások továbbra is jelentős számban várhatók.

Természetesen továbbra is érvényes, hogy teljes forráshelyzet-képet a program zárásakor kapunk, mindaddig pillanatnyi állapot-felvételezésre van lehetőség, amelyet számos korrekció

tényező terhel. A programidőszak vége felé haladva e bizonytalansági tényezők mértéke zsugorodik, egyre nagyobb pontossággal adhatók meg az adatok.

A forrásfelhasználás érdekében tett és javasolt lépések

A jelenleg Brüsszelben elbírálás alatt álló, sorrendben 11. programmódosítási javaslat többek között a következőket tartalmazza:

- konvergencia és nem konvergencia régiók közötti forrásátcsoportosítás 50 millió euró értékben az I. tengely esetén a kedvezőbb forrásfelhasználás érdekében,
- a szakképzési és tájékoztatási tevékenység intézkedés esetén a kedvezményezettek körének bővítése, szintén a források szélesebb körű felhasználhatóságának érdekében,
- több, az I. tengelyen belüli jogcím megnyitása (fiatal gazdálkodók támogatása; mezőgazdasági üzemek korszerűsítésén belül az üzemi diverzifikáció alintézkedés kizárólag gépbeszerzés tekintetében; az öntözés mezőgazdasági üzemi és közösségi létesítményeinek fejlesztése, a melioráció mezőgazdasági üzemi és közösségi létesítményeinek fejlesztése és a vízrendezés kollektív beruházásai, vízkárelhárítás, belvízrendezés alintézkedések),
- termelői csoportok támogatása intézkedésre történő forrásátcsoportosítás (I. tengely),
- kedvezőtlen adottságú területek támogatása és a Natura 2000 kifizetések intézkedésre történő forrásátcsoportosítás (II. tengely),
- A vidéki gazdaság és lakosság számára nyújtott alapszolgáltatás intézkedésre történő forrásátcsoportosítás (III. tengely).

A fenti módosítások a fel nem használt források azon intézkedésekre történő forrásátcsoportosítását célozzák, ahol forráshiány alakult ki, vagy ahol a jelenlegi jogi szabályozás még lehetővé teszi a kifizetések megtételét.

Annak érdekében, hogy az uniós jogi szabályozás által lehetővé tett legkésőbbi időpontig megtehetőek legyenek a kifizetések a 2007-2013-as keret terhére, célszerűnek látszik a 23/2007. (IV. 17.) FVM rendelet felülvizsgálata is az egyes intézkedésekre vonatkozó, legkésőbb 2015. január 31-ig benyújtandó kifizetési kérelmek vonatkozásában.

Unió összevetés

Az uniós adatszolgáltatás szerint Magyarország forrásokhoz viszonyított összes kifizetéseinek aránya 73,13% (2. táblázat). Ez az adat nem egyezik az MVH által közölt kifizetési adattal (69,1 százalék), az eltérés oka az, hogy az Unió a Bizottságtól lehívott forrást, míg az MVH a már ténylegesen kifizetésre került összeget tünteti fel. Az eltérés további oka lehet a forintban és euróban kifejezett összegek egymástól való eltérése (évenkénti változó árfolyam alkalmazandó a kötelezettségvállalásokra, havonta változó árfolyam a kifizetésekre).

A táblázatból látható, hogy mintegy öt százalékkal vagyunk elmaradva a tagállami kifizetések átlagos szintjétől, illetve a V4 országok között jelenleg szintén az utolsó helyen állunk a kifizetések előrehaladását tekintve.

Csehország és Szlovákia esetében meg kell jegyezni, hogy a jelentős előrehaladás oka a mezőgazdasági termelők alacsonyabb számában is keresendő. Ezzel nem magyarázható viszont a Lengyelország által teljesített kifizetésekhez viszonyított minimális hátrány, hiszen a negyvenmilliós tagállamban nagyságrendileg több a mezőgazdasági termelő, akik közül a magyarországinál sokkal nagyobb arányban a kisméretű üzemekben dolgoznak. Ez az adat tehát a lengyel kifizető ügynökség és irányító hatóság eredményes munkáját jelzi.

Unió összehasonlításban látható, hogy a legkevésbé eredményes Bulgária (63,5 százalék) és a legeredményesebb Finnország (95,0 százalék) közötti tartományban, matematikailag szinte teljesen e tartomány közepén helyezkedünk el. Az európai uniós átlagtól valamivel elmaradunk ugyan, de ez az elmaradás nem számottevő (4,9 százalék).

A kifizetések előrehaladása ugyan fontos szempont a rendelkezésre álló támogatási keretek felhasználása szempontjából, de emellett jelenős tényező az is, hogy az EU által kezdeményezett ellenőrzések feltárnak-e hibákat a kérelemkezelés és kifizetés gyakorlatában. Amennyiben sok, vagy rendszer jellegű hibát találnak az ellenőrzések kapcsán, jelentős összegű támogatások visszafizetésére kötelezhetik a tagállamokat. Ennek fényében a kifizetések előrehaladottsága Magyarországon megfelelőnek mondható.

2. TÁBLÁZAT - AZ EU TAGÁLLAMOK VIDÉKFEJLESZTÉSI FORRÁSAINAK KIFIZETÉSI ADATAI

(2014. MÁRCIUS 30-I ÁLLAPOT)

TAGÁLLAM	KIFIZETETT ÖSSZEG (ELŐLEGSEL EGYÜTT) EUR	KIFIZETÉS ARÁNYA A FORRÁSOKHOZ VISZONYÍTVA
Ausztria	3 705 690 717,12	92,05%
Belgium	442 508 623,42	90,77%
Bulgária	1 620 657 562,67	63,50%
Ciprus	128 424 572,18	78,04%
Csehország	2 473 057 346,00	86,55%
Dánia	419 892 563,09	72,66%
Észtország	645 223 792,56	89,15%
Egyesült Királyság	3 755 200 306,95	81,42%
Finnország	2 047 267 961,65	95,00%
Franciaország	6 288 036 208,04	82,91%
Görögország	2 538 098 110 ,20	64,98%
Hollandia	454 740 501,34	76,66%
Írország	2 369 813 560,50	95,00%
Lengyelország	10 180 616 313,95	75,98%
Lettország	994 713 532,33	94,34%
Litvánia	1 431 848 062,56	81,09%
Luxemburg	89 586 122,81%	94,34%
Magyarország	2 822 973 692,80	73,13%
Málta	54 450 722,74	70,12%
Németország	7 651 585 548,14	84,29%

Olaszország	6 159 818 249,94	68,56%
Portugália	3 345 979 085,49	82,48%
Románia	5 422 454 620,64	66,74%
Spanyolország	5 566 013 363,25	69,73%
Svédország	1 812 763 592,71	92,82%
Szlovákia	1 798 330 941,05	90,06%
Szlovénia	780 322 974,09	85,19%
ÖSSZESEN	75 000 078 648,22	78,06%

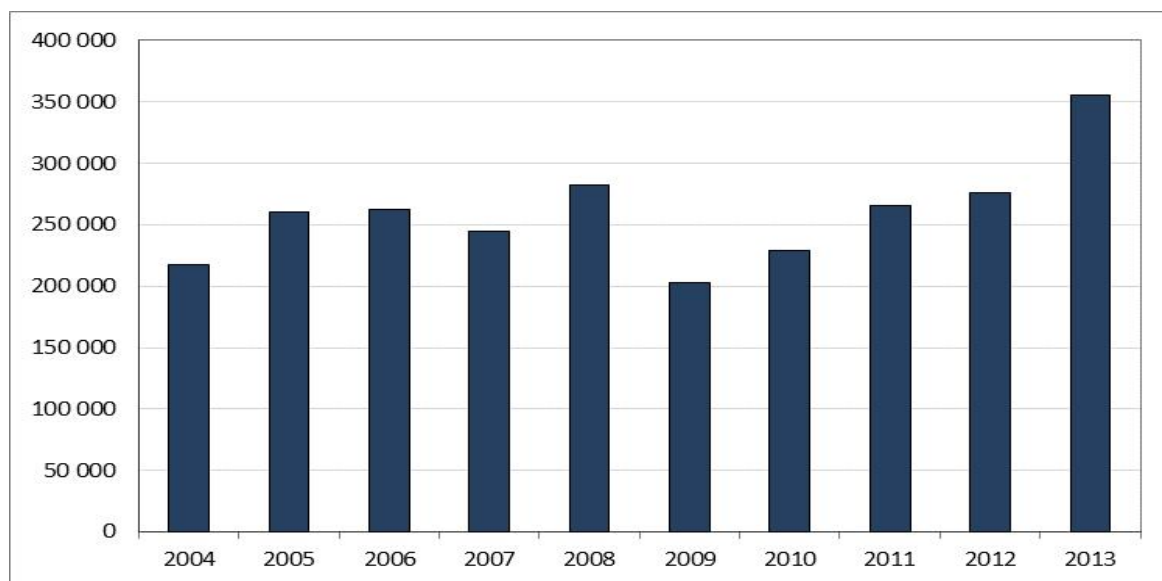
Forrás: EU Bizottság, Mezőgazdasági Főigazgatóság, H2. Unit adatközlése

2.2. Az ukrán helyzet hatása a magyar élelmiszer exportra, illetve az uniós sertéspestis miatt elrendelt orosz embargó hatása a magyar sertéságazatra

Az Orosz sertéstilalom magyar-országi agrár-külkereskedelemre gyakorolt hatása

Oroszországba irányuló magyar agrárkivitel látványos fejlődésnek indult az elmúlt években, 2013-ban 29 százalékkal, 79 millió dollárral, 2010 óta pedig 55 százalékkal, 127 millió dollárral bővült. Ennek eredményeként Oroszország 2013-ban 355 millió dolláros árbevétellel a kilencedik legfontosabb célpiaca volt a magyar agrárkivitelnek, mintegy 3 százalékos részesedéssel.

4. ÁBRA: AZ OROSZORSZÁGBA IRÁNYULÓ AGRÁR-EXPORT VÁLTOZÁSA (EZER DOLLÁR)

Forrás: KSH

Az Oroszországba irányuló magyar agrárkivitel erősen koncentrált, 2013-ban az első öt árucsoport a kivitel háromnegyedét adta. A legfontosabb árucsoportot a húsok alkották, részesedésük a teljes agrárkivitelből közel egyharmad volt, mely értékben 109 millió dollárt tett ki. A húsexport 2009-óta folyamatosan bővült, elsősorban a sertés- és baromfihúsnak

köszönhetően. A második legnagyobb árucsoportot az állati takarmányok adták, a kivitel 13 százalékaival. Forgalmuk az elmúlt években hullámzóan alakult, 2013-ban növekedés volt megfigyelhető.

A zöldség, gyümölcs készítmények korábban vezető exportpozíciója a harmadik helyre csúszott vissza. A gabonaexport (szinte kizárólag kukorica) látványosan megugrott 2009 óta, ennek köszönhetően az export negyedik legfontosabb csoportját a gabonák alkotják. Az olajos magvak (főként napraforgó és repce) forgalma is folyamatosan nőtt az utóbbi években (2013-ban közel a duplájára), ezáltal szintén jelentős részét adják a teljes agrárkivitelnak.

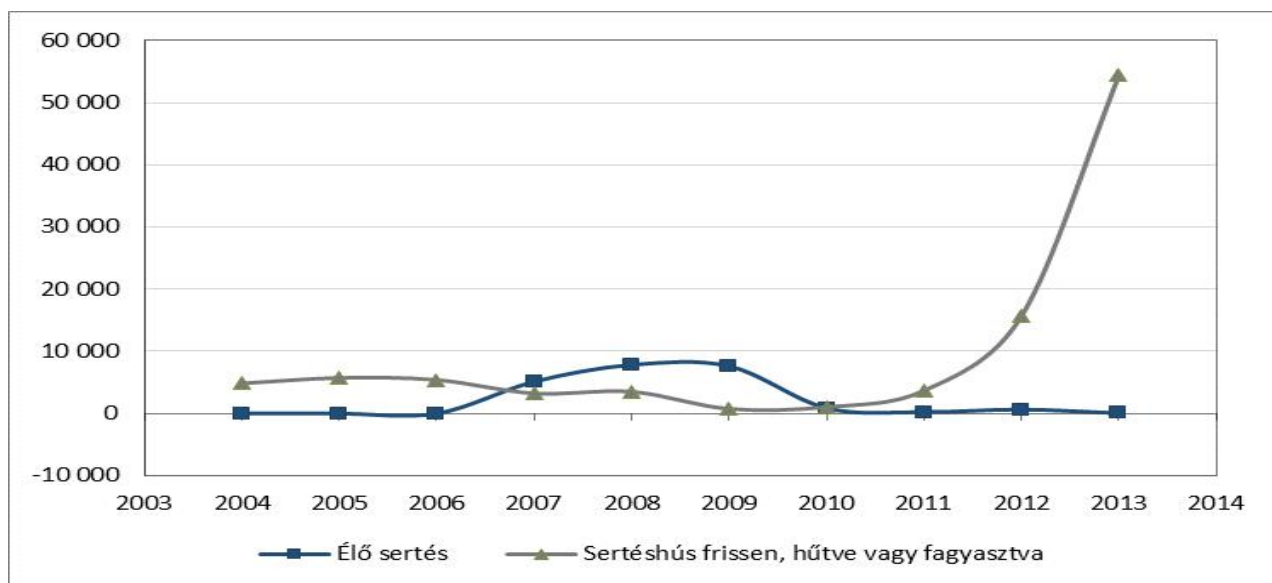
Az oroszországi import, bár 2013-ban közel két és félszeresére, 1,7 millió dollárra nőtt, mégis parciális jelentőségűnek mondható a teljes hazai agrárexport értéken belül. A legfontosabb termékek a halfilé, a szárított hüvelyesek, a köles, a sáfránymag, az étrend kiegészítők és a vodka. A behozatalban nem a konkurens termékek, hanem a választékbővítést szolgáló specialitások dominálnak, mint pl. a (tengeri) halfilé és a tea.

Oroszország ez év januárjában bejelentette, hogy exporttilalmat vezet be az EU-ból származó élő sertésre és sertéshúsra. Oroszország a sertés-embargót azt követően jelentette be, hogy Fehéroroszország, Litvánia és Lengyelország határvidékein sertéspestissel fertőzött vaddisznókat mutattak ki. Az EU-nak nem sikerült felfüggesztenie a tilalmat, így a WTO (Világkereskedelmi Szervezet) vitarendezési eljárásának keretében kezdeményezte a hivatalos egyeztetést Oroszországgal. A WTO véleménye, hogy aránytalan és ellentétes a WTO szabályaival az uniós sertések elleni tilalom. Tovább árnyalja a képet – és erősíti a WTO álláspontját –, hogy Oroszország Fehéroroszországból és Ukrajnából importál állati termékeket – annak ellenére, hogy ott is találtak fertőzött egyedeket.

A tilalom érzékenyen érinti az unió – azon belül a hazai élő sertés, és sertéshús piacát, mivel Oroszország az egyik legfontosabb célszármazóknak számít, részesedése az EU sertéshús kiviteléből mintegy 25 százalék. Ennek hatására átmeneti többlet alakult ki az EU piacán, és jelentős mértékben estek a termelői árak (lásd termelői ár fejezet). A tilalmat a szakértők egyértelműen diplomáciai lépésnek tartják, ennél fogva nem várható annak feloldása, amíg nem javulnak a kétoldalú kapcsolatok. Várhatóan először a sertéspestis által érintett országoktól távol eső nyugat-európai államok mentesülnének a korlátozás alól, így hazánk még hosszabb ideig nem exportálhat sertéstermékeket Oroszországba.

Magyarország feldolgozott sertéshús exportja az elmúlt években dinamikusan fejlődött, 2011-től az Oroszországba szállított mennyiséget megsokszoroztuk. A tilalom tehát nem csak az árakon keresztül hat negatívan a hazai sertéshústermelésre, hanem közvetlen beszállítóként piacokat is veszítünk.

5. ÁBRA: AZ ÉLŐ SERTÉS ÉS A FELDOLGOZOTT SERTÉSHÚS EXPORTJA (EZER DOLLÁR)

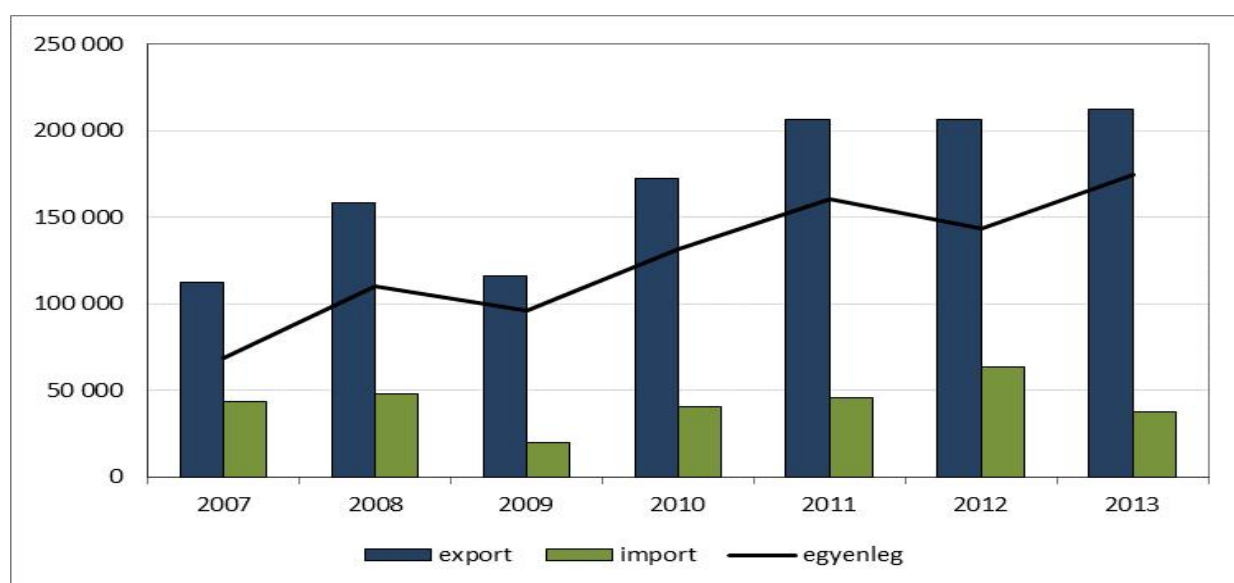

Forrás: KSH

Ukrajna vámmentességének a magyar agrár-külkereskedelemre gyakorolt hatása

Magyarország évek óta növelni tudja agrárexportját Ukrajna felé, mely 2013-ban már a 212 millió dollárt is meghaladta. A tavalyi év árbevétele a 2012-es évhez viszonyítva 2,6 százalékkal emelkedett, mely 2009-hez viszonyítva több mint 80 százalékos emelkedés. Az import értéke 2013-ban az előző évhez viszonyítva 41 százalékkal csökkent. A visszaesést megelőző években a behozatal értéke 40 és 60 millió dollár között mozgott. A jelentős export és a mérsékelt import következtében a két ország agrár-külkereskedelmi egyenlege mindig Magyarország irányába billent.

6. ÁBRA: AZ UKRAJNÁBA IRÁNYULÓ AGRÁR-EXPORT VÁLTOZÁSA (EZER DOLLÁR)

Forrás: KSH

3. TÁBLÁZAT. AZ UKRAJNÁBA IRÁNYULÓ AGRÁR-EXPORT ALAKULÁSA

év	millió Ft			ezer \$			ezer €		
	Export	Import	Egyenleg	Export	Import	Egyenleg	Export	Import	Egyenleg
1995	21 007	929	20 078	165 159	7 370	157 789	127 393	5 732	121 661
1996	15 128	1 878	13 250	99 466	12 313	87 153	79 387	9 842	69 545
1997	17 191	2 504	14 687	91 268	13 403	77 865	81 055	11 739	69 316
1998	13 682	2 013	11 669	64 315	9 563	54 753	58 026	8 643	49 382
1999	5 507	822	4 685	23 218	3 441	19 777	21 779	3 253	18 526
2000	10 537	2 800	7 737	37 952	9 819	28 133	40 627	10 747	29 880
2001	7 595	3 285	4 310	26 552	11 346	15 205	29 669	12 706	16 963
2002	8 903	2 028	6 875	34 478	7 700	26 778	36 615	8 339	28 275
2003	10 744	1 669	9 075	47 792	7 466	40 326	42 293	6 651	35 642
2004	12 033	2 504	9 529	59 138	12 144	46 994	47 768	9 812	37 957
2005	12 448	818	11 629	62 801	4 036	58 765	50 132	3 271	46 861
2006	17 630	2 690	14 941	83 535	12 832	70 703	66 948	10 263	56 685
2007	20 757	7 908	12 849	112 362	43 319	69 042	82 426	31 390	51 036
2008	27 078	8 440	18 638	158 233	47 920	110 313	107 408	33 670	73 738
2009	23 924	3 889	20 036	116 365	20 081	96 284	84 478	14 179	70 299
2010	35 255	8 711	26 545	172 398	40 760	131 639	128 642	31 273	97 369
2011	42 129	9 495	32 634	206 333	45 988	160 345	150 147	33 499	116 648
2012	46 548	14 223	32 324	206 765	63 439	143 326	159 393	49 376	110 018
2013	46 922	8 314	38 608	212 168	37 621	174 547	158 987	28 164	130 823

Forrás: KSH

Az export – akárcsak Oroszország tekintetében – erősen koncentrált, 41 százalékát a gabonatermékek kivitele adja. A gabonafélék exportját döntően a kukorica teszi ki, melyből 2013-ban 86 millió dollár értékben szállítottunk az ukrán piacra – a kivitt mennyiség 29 százalékos emelkedést jelent a 2012-es évi teljesítményünkhöz viszonyítva. Jelentős az olajos magvak (elsősorban a napraforgó), az élelmiszeripari melléktermékek (állatok etetésére alkalmas húsok kivitele), a zöldségfélék, valamint az élelmezési célra alkalmas húsok kivitele is. Ukrajnából leginkább szójababot, mandulát,ogyorót, melaszt és madártollat importálunk. Az import korábban említett – 41 százalékos - visszaesése elsősorban a kukorica, a repcemag és a napraforgómag importjának csökkenésével magyarázható.

Az ukrán válságban az Európai Unió segítséget nyújtana Kijevnek, többek között azzal, hogy vámmentessé tenné a mezőgazdasági termékek közösségi importját.⁶ A vámmentesség Magyarország több termékcsoportjának exportját is negatívan befolyásolhatja.

Ukrajnában a mezőgazdaság mindig is fontos szerepet játszott a nemzetgazdaság kibocsátásban, az ágazat a GDP-hez átlagosan 12 százalékkal járul hozzá. Ukrajna területének nagyobb része, 69 százaléka alkalmas mezőgazdasági művelésre, azaz összesen 416 449 négyzetkilométernyi

⁶ AGRA FACTS 27. és 28. No.27-14 09/04/2014

terület. Ezen belül 224 258 négyzetkilométeren, vagyis 22 242 580 hektáron – az összterület 53,85 százalékán – folyik szántóföldi növénytermesztés⁷.

A mezőgazdaság teljes kibocsátása 2013-ban 22,72 milliárd EUR értéket képviselt, ami 11,5–11,7% növekedést mutat a 2012-es évhez képest. A növénytermesztés 68%-ban járult hozzá az eredményhez, míg az állattenyésztés részesedése 32% volt. A növénytermesztésen belül meghatározó a gabonafélék és az ipari növények aránya, ezek termesztése az utóbbi 10 évben jelentősen növekedett a takarmánynövények kárára, mindeközben a burgonya és zöldségfélék termesztése ez idő alatt stagnálást mutatott. Az állattenyésztésen belül a szarvasmarha-, sertés- és baromfiágazatok dominálnak. Általánosságban erről az országról is elmondható, hogy az állattartásban az állatlétszám folyamatosan csökken. Kivétel lehet ez alól a baromfi ágazat, ahol európai babérokra tör 1-2 ambiciózus ukrán agroholding⁸.

Tehát Ukrajna jelentős mezőgazdasági potenciálja, export árualap lehetősége fenyegetően hat több hazai termékcsoporthoz alakulására. A Baromfi Termék Tanács például honlapján adott hangot a vámmentesség veszélyeinek. Kijelentette, hogy Ukrajna mezőgazdasági termékeire vonatkozó vámmentesség, tehát az uniós termékkínálat bővülésén keresztül komolyabb problémákat okozhat Magyarország baromfihús és tojás piacon. Az árak csökkenését, valamint a magyar termékek kiszorítását eredményezheti, nem beszélve a nem egységes állategészségügyi és élelmiszerbiztonsági előírások hatásairól. Csak abban az esetben lehet elfogadni a vámmentességet, ha Ukrajna valamennyi termékének behozatalánál megfelel az EU-s előírásoknak.

Ez nagy valószínűséggel az állati termékek esetében sok esetben nem fog bekövetkezni, de a megnövekedett ellenőrzési igény miatt fel kell készíteni a magyar hatóságokat a többletterhelésre. Amennyiben bekövetkezik a vámmentesség kiterjesztése, hazai termelők védelme elsősorban az ellenőrzések mennyiségén és gyorsaságán múlhat.

A baromfitermékek mellett a vámmentesség veszélyt jelenthet a hazai vetőmag előállításra is, stabil exportpiaci pozíciónk csorbulhat az ukrán termékkínálat bővülésével.

⁷ <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/up.html>
<http://www.ukrstat.gov.ua/>